

Seitsemän veljestä

ALEKSIS KIVI

ΠΑΝΟΣ

SEITSEMÄN VELJESTÄ

KERTOMUS

TEHNYT

A. KIVI

PETROSKOI 1954
VALTION KUSTANNUSLIIKE KIRJA

Алексис Киви
Семь братьев

näköispainos ntamo 2013
ISBN 978-952-215-444-6

tämä näköispainos julkaistaan Ahmet Öğütün teoksen
Fahrenheit 451: Uusintapainos rinnalla.
Fahrenheit 451: Uusintapainos toteutettiin Helsingissä
26.8.–1.9.2013

yhteistyössä

Checkpoint Helsinki / Chimney-projekti

www.checkpointhelsinki.fi

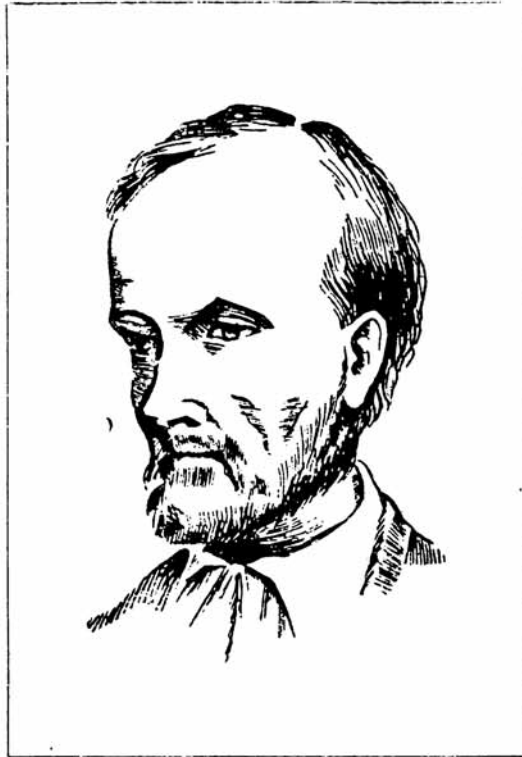
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ntamo
2013
www.ntamo.net

Отв. редактор Урхо Рузанен
Технич. редактор Иохн Линдберг
Кирия № 7
Уполномоч. Карлита № А–1404
Тираж 5000
Формат бумаги 62×94
23 1/4 п. л. Кол. п. з. п. л. 39.650
Гос. тип. им. Анохина, Петрозаводск, Пушкинская
Заказ 305

Сдано в набор 19/1–34
Подписано к печати 7/III–34

SEITSEMÄN VELJESTÄ

Aleksis Kivi ja hänen romaaninsa "Seitsemän veljestä"

Yhden huomattavimman Suomen porvarillisen kirjallisuuden klassikon — Aleksis Kiven — elämä oli raskasta elämäntaistelua sanan laajimmassa merkityksessä. Suuresta, voimia kysyvistä ja ansiokkaasta kirjallisesta työstään huolimatta ei hän saanut aikalaisiltaan sitä aineellista ja moraalista kannatusta, jonka hän tuotteillaan olisi ansainnut. Vasta myöhempi aika on hänet maineeseen kohottanut. Hän joutui kärsimään aineellista puutetta, sairautta, tuntemaan yleisen yhteiskunnallisen mieliteen suuntautumista kirjallista työtään vastaan, kokemaan mitä raikeintä aikansa auktoriteettien arvostelua, sanalla sanoen kaikkea muuta kuin mitä hän työnsä mukaan olisi ansainnut. Ainoastaan yksityisomistukseen perustuvan kapitalistisen järjestelmän oloissa on mahdollista se, että niin erinomaisen kyvyn kuin Aleksis Kivi, voi aika painaa sellaiseen yhteiskunnalliseen kurjuuteen, joka tuli tämän Suomen suurkirjailijan kohtaloksi. Ainoastaan porvarillinen järjestelmä, joka toisaalta kohottaa tyhjäntoimittajia yhteiskunnalliseen kunniaan ja maineeseen, voi olla niin kuuro ja suorastaan poistyyöntävä sellaista työn määrää ja laatua kohtaan, jonka Aleksis Kivi suoritti.

Aleksis Kivi kirjoitti puutteessa, nälässä, huonoissa elinoloissa, sairaana, mutta kirjoitti niin paljon ja niin, että sillä on suorastaan perusteita laskeva merkitys useille kirjallisuuden perusalueille Suomen kirjallisuudessa, ja avaavat hänen tuotteensa uudet perspektiivit Suomen kirjallisuuden kehityksessä niin sisällöllisesti kuin taidemestaruudessaankin. Aleksis Kivi kirjoitti ensimmäisen suomalaisen tragedian "Kullervo" (1860), vielä tänäänkin Suomen kirjallisuudessa vertaistaan saavuttamattoman komedian "Nummisuutarit" (1864) ja sitten viimeisten seitsemän elinvuotensa aikana kolme suurta draamaa ("Karkurit", "Canzio" ja "Olviretki Schleusingenissä"), kuusi yksinäytöksistä näytelmää ("Kihlaus", "Leo ja Liina", "Yö ja päivä", "Sankarteko", "Lea", "Margareta"), romaanin "Seitsemän veljestä" ja runokokoelman "Kanervala". Näiden lisäksi jäi Kiveltä suuri joukko valmiita runoja ja puolivalmiita näytelmäsuunnitelmia. Aleksis Kivi loi tragedian ("Kullervo"), komedian ("Nummisuutarit" ja "Kihlaus"), eepillisen romaanin ("Seitsemän veljestä") ja hyvin suuressa määrin myöskin lyrillisen runouden alalla suomalaisen kirjallisuuden perustan. Jo näin pintapuolisesta luettelosta käy selville, että olemme tekemisissä taidemestarin, kirjallisen neron kanssa.

Mihin perustuu hänen erikoisuutensa ja perusteita laskeva ominaisuutensa? Ja toisaalta, mistä johtui, että aikalaisensa suhtautuivat häneen yleensä kielteisesti eivätkä arvioineet oikein hänen merkitystään, ja hän joutui puutteen vuoksi ennenaikaiseen hautaan? Vastataksemme näihin

Aleksis Kivi
Seitsemän veljestä

kysymyksiin, pysähdymme ensin lyhyesti tarkastelemaan hänen elämänsä vaiheita.

Aleksis Kivi (Stenvall) syntyi köyhän kyläräätälin poikana Suomessa Nurmijärven pitäjän Palojoen kylässä lokakuun 10 p:nä v. 1834. Hänen isänsä oli merimiehen jälkeläisiä ja oli tämä saanut nuoruudessaan käydä pari vuotta kouluakin, ja niinpä olikin hän luku- ja kirjoitustaidossaan Palojoen kylän etumaisia. Ja tästä seurasi, että Kivikin sai ensimmäiset opinalkheet isältään. Kuusivuotiaana pantiin Aleksis veljiensä Emmanuelin ja Albertin kanssa ensikertaa kiertokouluun.

Lapsuutensa vietti Kivi isänsä luona, metsästellen ja kesäisin paimenpoikana. V. 1846 lähetettiin Aleksis Helsinkiin ensin opiskelemaan erään merimiehen luona ruotsia, sillä opetus kaikissa kouluissa kävi ruotsinkielellä, ja pääsi hän sitten v. 1847 ala-alkeiskoulun oppilaaksi Helsingissä; tästä hän siirtyi syksyllä v. 1848 ylä-alkeiskouluun. Jo kouluvuodet olivat Kivelle raskaita aikoja. Hän asui milloin minkin köyhän perheen luona ja sai kokea sekä nälkää että kylmää. Kotoa lähetettiin silloin tällöin leipää ja silakoita, köyhän räätälin koti ei voinut paljoa tarta. Jo tuolloin kasvu- ja kehitysvuosinaan riittämättömällä ravinnolla oleminen riudutti hänen terveystänsä. Ylä-alkeiskoulun jälkeen, vuodesta 1852, hän jatkoi opintojaan yksityistietä n.s. "ylioppilasleipomossa", jonka eräät nuoret yliopiston opettajat olivat perustaneet. Tämä "leipomo" ei kuitenkaan kyennyt herättämään Kivessä mitään erikoisharrastuksia lukuihin, ja kun tähän yhtyi samanaikainen puutteessa elämisestä johtunut terveyden tilan heikkeneminen, sai Kivi aikeensa — suorittaa ylioppilastutkinto v. 1856 — toteutetuksi vasta v. 1857. Näiltä ajoilta on kuvaavana hänen mielentilastaan ja aineellisesta asemastaan hänen kirjeensä ystävälleen Svanströmille kesällä v. 1857. "Sinulle on siis vihdoinkin kirjoittanut Kivi, vähän valjennut. Mutta minä, mitä minä sanonkaan? Sama levottomuus, herkeämättä samat sisäiset myrskyt, samat, niin kenties vielä vaikeammat ulkonaiset olot. Usein olen toivonut, että elämäni jo kallistuisi iltaan ja että saisin laskeutua levolle, sillä minä väsyn. Täällä olen seisonut koko kesän ilman turvaa. Ei kopeikkaakaan ole käteeni tullut. Isäntäni karhuu minua ja vaatteeni kuluvat repaleiksi. — Heikkohermoisuuteni on enentynyt, kylmä hiki valuu jäsenistäni, kun minun pitää lukea ja seurata luonnottoman pitkiä läksyjä..."

V. 1859 kirjoittautui Aleksis Kivi opintojaan jatkamaan, mutta sairaus ja varojen puute estivät säännölliset opinnot ja hänen opiskelunsa yliopistossa rajoittui pääasiassa siihen, että hän kuunteli siellä Lönnotin luentoja Kalevalasta ja Fredrik Cygnaeuksen luentoja draamallisesta runoudesta. Näihin aikoihin tiedetään hänen tutkineen etupäässä ruotsalaisina käännoksinä Shakespearea, Cervantesia, Homerosta, Dantea y.m. Hän lueskeli näitä niin perinpohjin, että kerrotaanpa hänen esimerkiksi osanneen ulkoa pitkiä kohtauksia Shakespearen näytelmistä.

Jo kouluopikana havaittiin A. Kivellä kirjallisia harrastuksia ja tuolta ajalta on häneltä säilynyt pieni idyllimäinen maalaiskertoelma "Koto ja kahleet" Ratkaisevaksi tekijäksi Aleksis Kiven kirjallisessa kehityksessä tuli kuitenkin eräs kirjallinen palkintokilpailu, jonka Suomalainen kirjallisuuden seura oli v. 1858 julistanut. Tähän kilpailuun osallistui Kivi Kalevala-aiheisella tragediallaan "Kullervo" (v. 1859) ja sai palkinnon (150 rpl.). Kivi korjaili näytelmäänsä arvostelulautakunnan muistutusten mukaan ja ilmestyi se sitten v. 1864 korjattuna. Jo tällä näytelmällään tekee Kivi itsensä tunnetuksi Suomen kirjallisessa maailmassa. Mutta ei se hänen asemaansa paranna, josta todisteena on vuoden 1863 lopulla kirjoittamansa kirje T. Reinille.

"Jos seuraavan luettuasi huomaat, että minulla vielä on tarmo ja sisäistä voimaa, sekä uskot minun voivan hyödyttää suomalaista kirjallisuutta, niin pyydän, että otat huomioon, mitä tässä rohkenen sinulle esittää.

Oleskelen täällä kaupungissa 4 kuukautta; huhtikuussa lähdin täältä taas Siuntioon, jossa oleskelin menneen kesän ja voin sangen hyvin ja terveys palasi, tosin vähitellen mutta varmasti. Ensi kesän vietän taas siellä ja luulen seuraavana syksynä voivani palata Helsinkiin terveenä ja reippaana. — Mutta kuinka voin viettää nämä neljä kuukautta terveyteni puolesta repimättä mitä tähän asti olen rakentanut, sitä en ymmärrä, jos nim. taas taloudellisessa suhteessa joudun samaan kurjuuteen kuin ennen: ja ensi kesä ei kenties enää voisi korjata, mitä tämä talvi on rikkonut, varsinkin jos minun on pakko kantaa koko entisen, surkean elämän paino. Kuitenkaan ei tämä talvi maksaisi minulle enempää kuin 32 ruplaa (8 kuussa). Mutta mistä saan ne? Luulen, että sinulla ei ole tilaisuutta lainata minulle tätä summaa, mutta pyydän sinua mitä hartaimmin, että sinä (ja arvollaasi pitäisi sinun saada paljon aikaa) puhut kauniisti jollekin yarakkaalle miehelle, ja vielä parempi, jos se on joku suomalaisuuden edistystä suosiva. Suunnitelmani olisi, että minä joka kuukauden lopussa (joulu-, tammi-, helmi- ja maaliskuun lopussa) saisin häneltä lainaksi 8 ruplaa, ei koko summaa yht'aikaa, niin en tahtoisi. Tämä (8 ruplaa) olisi kaikkein laskujeni mukaan minulle kuussa riittävä, sillä aion elää kieltäytyen; kieltäymys on juuri oleva se keino, jonka avulla minun välttämättä täytyy päästä terveeksi. Vannon pyhästi, että tämän talven kuluessa ei tule muuta kuin yksinkertaista ravintoa ja puhdasta vettä huulilleni, enkä ole luova katsettakaan naiseen. — Näillä 32 ruplalla pääsen elämään talven rauhassa ja levossa ja niistä voi siis riippua onneni ja onnettomuuteni, sillä jos minua taas alkaa täällä alinomainen puute ja hätä ahdistaa, niin kivulloisuus kaj pian pääsee valtaan ja minä voisin joutua mitä epätoivoisimpiin äärimmäisyyksiin."

Huolimatta siitä, että "Kullervo" tuli palkituksi, ei ollut lohduttavaa se arvostelu, jonka silloinen auktoriteetti, kieliprofessori ja runoilija, Ahlqvist-Oksanen siitä v. 1865 antoi. Meillä ei ole tilaisuutta esittää tuota

typerän omahyväisen professorin arvostelua kokonaisuudessaan, mutta esitämme siitä lopun, joka kyllin valaisee sitä katsantokantaa, mikä tuona aikana vallitsevaksi mielipiteeksi Kiven "Kullervosta" jäi. "Lopuksi on meillä syytä muistuttaa — kirjoittaa Ahlqvist koko professoriauktoriteetillaan — ettei runouden ala ole leikkiteko, jossa poikain on lupa heittää kuperkeikkaa ja kävellä puujaloilla, vaan se pyhä yrttitarha, jossa kansan hengelliset hedelmät kasvavat, ja jossa ulosvalitut tietäjät hellin käsin näiden kukkasia hoitavat. Näiden sen viljelijöiden joukkoon laskee runotar, tämän yrttitarhan haltia, vaan niitä luonnon lemmityitä, jotka hartaalla, nöyrällä ja puhtaalla mielellä pyhittäytyvät hänen palveluksellensa. Mutta väkisin sinne tungettelijat rankasee hän ylenkatseellansa, ja karkoittaa semmoiset iäti tarhansa seuduilta pois." Näin siis jo ensi tuotteensa johdosta sanottiin Kivelle: "pois runoilijain joukosta"

Siuntiossa tutustuu Kivi erääseen Charlotte Lönnqvistiin, jonka suojatiksi hän jääkin v. 1863 ja elää tämän luona vuosikymmenen loppuun. Täällä hän kirjoittaa nuo ylläluetellut tuotteensa, ja nämä seitsemän vuotta ovat hyvin hedelmällistä Kiven kirjallisen työn aikaa. Teos syntyy teoksen jälkeen. Luulisi, että hänen asemansa tämän johdosta paranee, mutta minkäänlaisia merkkejä ei tässä suhteessa näy. Näinä aikoina hän kirjoittaa: "Tähän aikaan on ruvennut repiilemään ja särkemään sydäntäni, jonka aina pidin vahvana. Minä en meinaa mitään poetillista särköä, vaan materiellista, minä luulen että se kasvaa. Eikä olisikaan juuri ihme; sitä on enemmän kuin 20 vuotta paistettu joka päivä hiljaisella tulella, ja tämä mennyt vuosi oli naisen ulosmaksion, velan tähden oikein helvetillinen. Milloin näit huoneessamme astuvan lautamiehen, vierasmies seurassa, milloin herra komissariuksen vierasmiehen seurassa ja paperipakkoja kainalossa; milloin rukouksia meiltä, mutta aina kylmiä vastauksia heiltä, velkojilta." Näiden tuotannollisesti rikkaimpien vuosiansa aikana ei hänen taloudellinen asemansa ole suinkaan loistava. Useimmat tuotteensa joutui Kivi kustantamaan itse, ja mitä hänellä tuoteistaan tuloja olikin, menivät ne entisiin velkoihin, niin että oli taas tämän jälkeen entistään suuremmassa puutteessa. "Seitsemästä veljeksestä" maksoi hänelle Suomalainen kirjallisuuden seura 700 markkaa (on huomattava, että Kivi kirjoitti romaaniaan usean vuoden ajan ja useaan kertaan). Näillä rahoilla — niin kerrotaan — maksoi hän rehellisesti velkojaan, sikäli kuin rahat riittivät. Mutta velkomuskirjeitä tuli hänelle niin paljon, että hän joutui suorastaan epätoivoon. Kahdelle henkilölle kirjoitti hän tähän aikaan, että heidän on nyt oltava hänelle kirjoittamatta, sillä hän on päättänyt lukematta polttaa kaikki kirjeet. Itse hän eräässä kirjeessään laskee, että yleensä on ansainnut 200 markkaa vuodessa. Erään suomalaisen kirjallisuustutkijan laskelmien mukaan kohosivat Kiven rahalliset ansiot kaikkiaan hänen kymmenvuotisesta kirjallista työstään 5000 markkaan, siis keskimäärin 500 markkaa vuodessa. Kuvaavaa on se, että Suomen porvariston tuon kauden muotirunoilijalle,

Runebergille, kerätään v. 1857 72000 markan suuruinen "kansallislahja"

Jos hänen taloudellinen asemansa oli raskas, niin raskaana painoi häntä myöskin moraalisesti silloisten auktoriteettien, professorien ja yleensä aikansa intelligenssin suhde, sts. koko silloinen yhteiskunnallinen mielipide, joka harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, painoi eikä nostanut häntä kirjallisesti. Nämä, joiden auktoriteettinen sana näytteli kirjallisuusmaailmassa suorastaan ratkaisevaa merkitystä, eivät ymmärtäneet, eivätkä halunneet ymmärtää Kiven tuotantoa.

Tässä yhteydessä emme voi olla lainaamatta, vaikka lainauksestamme muodostuukin pitkähkö, Suomen erään huomattavimman porvarillisen teatterimiehen, Kaarlo Halmeen, "Arkadia"-nimisestä muistelmateoksesta kohtaa, joka kuvaa erinomaisesti Kiven asemaa aikansa yhteiskunnallisissa piireissä.

"Hän (Aleksis Kivi — U. R.) oli kerran — kirjoittaa Halme — saapunut Helsinkiin maalaisen heinäkuorman mukana. Oli viluissaan ja näljissään. Kätkeytyneenä heiniin oli päässyt sentään jotenkuten Helsinkiin. "Arkadian" kohdalla kiipesi konttainen mies kuormalta ja kompuroidi ravintolan puolelle päästäksensä huoneen lämpimiin.

Sanoi yksinkertaisen hyvänhuomenen ja pyysi saada istahtaa ravintolahuoneen ovenpieleen. Mies värjötti tuolillaan ja tarjoilupöydän takana seisoi viinuri, Frans Österberg, tarkastellen viluista vierasta.

— Tehän palelette hirmuisesti, sanoi viinuri vieraalle. Teidän pitäisi saada jotain lämmittävää.

— Niin luulen, sanoi vieras. Se on kuitenkin jätettävä tuonemmaksi. On ensin käytävä tuolla teatterin puolella. Minulla ei ole rahaa.

— Saatteko sieltä rahaa? kysyi viinuri ja katseli miestä tarkemmin.

— Sitä varten olen maalta tullut, selitti mies harvaksen. Olisi vielä saatava pilettekin — ja toinen matkakumppanilleni tämän illan näyttökseen.

— Oletteko sitten tuttava jonkun kanssa teatterissa? kysyi viinuri.

— En juuri, vastasi mies venytellen. Mutta Bergbom¹⁾ tuntee minut.

Viinuri tarkasteli yhä miestä ja muistutteli nähneensä hänet ennen.

— Ettehän kuitenkaan noin viluisena voi mennä ketään tapaamaan, sanoi viinuri. Haluattako lämmintä kahvia?

Odottamatta vieraan vastausta soitti ystävällinen Franssu keittiöön ja tilasi kahviannoksen voileipineen.

— "Nummisuutareitako" olette tulleet katsomaan maalta asti? kyseli hän sitten estääkseen vieraan puhumasta sen enempää kahvitarjoilusta.

— Minähän sitä vain — mutta ajattelin pyytää piletin kumppanillekin, puheli mies ovensuusta.

— Siirtykää nyt tänne pöydän ääreen, sanoi viinuri ja asetti tarjottimen akkunanviereiselle pöydälle.

¹⁾ Kaarlo Bergbom — suomalaisen teatterin perustaja, joka useimmissa Kivi-tutkimuksissa esitetään yhdeksi Kiven "ystäväksi" ja "auttajaksi".

— Kiitoksia ystävällisyydestänne, sanoi kohmettunut mies ja siirtyi osotetulle paikalle, kyllähän olen lämmittävän tarpeessa, jos uskotte kriitolle. Minun nimeni on Stenvall.

— Arvasin, että olette "Nummisuutarin" tekijä, vaikka en varmasti tuntenutkaan. Olkaa hyvä! Ensin kuppi kuumaa ja sitten pieni napsu! Tuollainen hyytyminen on vaarallista, selitti Franssu.

— Ehkei sentään, puheli mies hörpittyään kahvin. Olen jotenkin tottunut palelemiseen.

... Yksinkertaisen viinurin toimesta oli köyhä kraatarinpoika tullut monipuolisesti ravittua. Oli tavannut tien poskesta ystävällisen "Puolmatkan krouvin" Palattuaan Bergbomin puheilta oli Kivi lopen masentunut ja oli lopulta kertonut tulleen kohdelluksi perin ärtyisästi. Rahoja ei ollut saanut eikä myöskään pilettejä. Bergbom oli sanonut, ettei Kivi ulkoasunsa vuoksi sopinut yleisön joukkoon. Sehän olisi täydellinen skandaali! Sellaista ei voinut ajatellakaan. Eikä rahaakaan ainakaan tänään! Seuraavana aamuna voisi ehkä saada jonkun markan, jos tulee silloin. Niine hyvineen oli käsketty lähtemään.

— No, jääkö kappaleenne nyt näkemättä? oli Franssu kysynyt.

— Minkäpä sille, oli Kivi vastannut.

Tällöin oli Franssu ruvennut sovittelemaan asiaa, ja kun sai tietää, että tekijä tyytyisi seisomapilettiin, oli Franssu äkkiä puikahtanut pilettiluukulle ja ostanut maan suurimmalle kirjailijalle 25 penniä maksavan seisomopaikan.

— Tässä on piletti, oli Franssu selittänyt. Siellä ylhäällä on kyllä tilaa istuakin, kun vain ensin pääsee oven sisäpuolelle.

Köyhä runoilija oli liikutettu tästä harvinaisesta ystävällisyydestä, joka oli tullut vallan odottamattomalta taholta nälkäisen ja viluisen miehen osalle.

Nähtyään kuolemattomat "Nummisuutarinsa" oli Kivi viettänyt yönsä heinäkuumppaninsa mukana jonkun kauppiaan reismusiepirin penkillä ja palannut seuraavana aamuna Bergbomin kautta Arkadian ravintolaan. Oli saanut pienen setelin, jolla maksoi pilettingsä ja laskunsa Franssulle.

— Tuonko rahan vain saitte, oli Franssu kysynyt kiivaasti ja epäkohteliaasti.

— Niin, oli kalpean synkkä mies myöntänyt. Kaikki ajatellut ostokset jäivät nyt tekemättä, mutta eihän sitä voi auttaa. Mitäpä niistä! Ilman teitä olisi voinut käydä paljo hullummin. Kiitos ja kunnia! Luulen, että nyt lähdän viimeisen kerran tästä kaupungista."

Siinä kertomus, joka erinomaisesti kuvaa Kiven asemaa yhteiskunnassa rikkaimmalla kirjallisen tuotantonsa kaudellaan. Mainittava on myöskin, että "Seitsemän veljestä" painettiin v. 1870 vihkoina tilattavaksi ja kun se juuri ehdittiin laajalle jakaa, esitti siitä Yliopiston professori Ahlqvist niin murhaavan arvostelun, että se uskallettiin tämän

johdosta päästää kauppaan vasta v. 1873, siis tekijän kuoleman jälkeen. Mainitussa arvostelussaan sanoo Ahlqvist: "Teos on kuitenkin naurettavuus ja häpeäpilkku suomalaisessa kirjallisuudessa. Varsinkin sisältää se ilkeän häväistyksen suomalaisesta rahvaasta, tekijän kuvaukset kun ovat olevinaan luonnon mukaan tehdyt. Tämä rahvas ei ole missään semmoista eikä ole milloinkaan ollut semmoista, kuin tämän kirjan sankarit ovat; se hiljainen ja vakava kansa, joka on viljelykselle raivannut Suomen erämaita ja yhä edelleen niitä raivaa, on aivan toista laatua kuin Impivaaran uutisasukkaat."

Kuvan siitä, minkälaisia nuo auktoriteetit, joiden mielipiteet olivat vallitsevina, olivat, antaa Kivi itse mainiosti eräässä kirjeessään. Kas näin kirjoitti Kivi v. 1869: "Minä kuulin, että Seura ensin oli minulle antanut 700 markkaa, mutta sitten ottanut siitä 100 pois korrehtuurin lukijalle. Ai kuinka viisaasti ja ylevämielisesti tehty! Se ehkä katsoi ensin paljon annetuksi. Kuinka hyvänsä, mutta koreasti kyllä se antoi ja otti. Ensiksi on korrehtuurin lukeminen Seuran sihteerin velvollisuus tehdä se ilmatteeksi, ja toiseksi olisin itse voinut saattaa kielivirheet ojennetuiksi ilman melkein yhtään markkaa. Mutta yksi asia on tunnettu asia, se että suomenkiihkoisuudessa ja melkein kaikissa sen esimiehissä vallitsee suuri stobakillisuus (itsepäinen tyhmyys), enimmäkseen näistä miehistä ovat olleet juuri sellaisia, jotka ovat kaiken nerollisuuden vastakohta, suuria tolvanoja, muutamat perin hullujakin. Senvuoksi on myös nyt se kieli, jota se harjoittelee semmoista sijanruokaa kuin se on, ilman yhtään henkeä ja tulta, maistuu paljaalle puulle. Onko ihme ettei maamme sivistynne kansa paremmin taivu sen viljelykseen, joka tuntuu niinkuin pureskellislastuja ja kiviä. Mutta tämä ehkä tapahtuu juuri Jumalan asetukselta; ehkä hänen mielestensä ei ole vielä tullut suomalaisuuden oikea aika historian hengellisiä vaatimuksia kohtaan; siis täytyy sen vielä viipyä ja vitkastella; mutta ettei se perin pääsis sammumaan; on se pannut sen hoitajiksi tolvanoita, jotka tuota eivät voi kummoisekskaan saattaa, mutta niinkuin sanoin, vaalivat kuitenkin kipenän sammumasta."

Kaikesta ylläkuvatusta johtuneena alkoi Kiven terveys vuodesta 1869 lähtien näkyvästi huonota. Hän kirjoitti v. 1870: "Alakuloisella mielellä havaitsen, että se iloinen ja rohkea mailmankatselma, joka tähän asti, huolimatta lukemattomista kivuista ja kärsimyksistä, on aina asunut povessani, rupeaa jo synkistymään ja elämä ja tulevaisuuden toivo ei anna minulle enään yhtään huvitusta. Kuitenkin koetan vielä parastani tänä kesänä itseäni miehustella." Koko kesän v. 1870 vaivasi häntä alituinen verensyöksy päähän. V. 1871 kevättalvella vietiin Kivi Helsinkiin sairaalaan ja sieltä Lapinlahden mielisairaalaan saman vuoden kesällä. Hänet havaittiin parantumattomaksi ja vietiin vaivashoitolaisena Tuusulaan veljensä, räätäli Albert Stenvallin luo, jolle Nurmijärven kunta kuului hoidosta maksaneen 5 tynnyriä rukiita vuodessa. Siinä yhteiskunnan palkkio aikansa suurimmalle nerolleen! Veljensä mökissä hän

pitkien kärsimystensä jälkeen kuoli joulukuun 31 p:nä v. 1872. Ainoastaan pieni ystäväjoukko oli häntä saattamassa hautaan Tuusulassa. — Niin päättyi aikalaistensa vieroksumana ja murtamana Suomen porvarillisen kirjallisuuden suurimman edustajan elämä parhaassa iässään — 38-vuotiaana.

Voidaksemme selvittää kysymyksen Kiven merkityksestä ja kohtalosta, on meidän osoitettava lyhyesti tuon ajan historialliset erikoisuudet. Vuodet, joina Kivi kehittyi ja kirjoittelee, — vuodet 1850—70 — ovat vuosikymmeniä, jolloin kapitalismin ja kapitalistisen teollisuuden kehitys saavat voimakkaamman vauhdin Suomessa. Kapitalismi saa huomattavia niin taloudellisia kuin poliittisiakin voittoja noina vuosikymmeninä. Teollisuus kasvaa, teollisuustyöläisten lukumäärä lisääntyy, kulkulaitos kehittyy, tavaran maasta vienti voimistuu, v. 1863 kutsutaan koolle säätyvaltiopäivät, suomenkieli määrätään samanarvoiseksi ruotsinkielen kanssa, vaikka viralliseksi kieleksi jääkin ruotsi, ammattikuntapakko hävitetään, säädetään elinkeinovapaus kaupan ja teollisuuden aloilla, vastaavia mullistuksia tapahtuu myöskin maaseudulla, maataloustuotteiden maasta viennin, teollisuuden vaatimusten turvaamiseksi, asetetaan kysymys maatalouden ”uudenaikaistuttamisesta” jne. Tämän Suomen kansallisen porvariston taloudellis-poliittisen liikkeen johtajaksi kohoa Snellman. Hän sanelee tuona aikana suomalaisen kapitalismin ohjelman alkaen taloudellisista ja valtiollisista opeista ja päättyen filosofian ja taiteen kysymyksiin. Hänen kaikkien katsomustensa yhteisumma on: Suomesta on luotava taloudellisesti ja poliittisesti itsenäinen valtio. Taistelu näiden aatteiden puolesta oli Suomen porvariston ohjelmana Kiven aikana.

Mikä oli Kiven suhde noihin aatteisiin? Kiven kirjeistä ja erikoisesti hänen kaunokirjallisista tuotteistaan me voimme havaita, että hänen katsomuksissaan oli hyvin paljon ylläsoitettuun ideologiaan yhtyvää. Hänen katsomuksensa olivat yleensä ja lyhyesti sanottuna: yksilövapaus, kodin onnen korostaminen, sopu veljesten kesken, järkipärisen maanviljelyksen välttämättömyyden osoittaminen, isänmaan rakkaus j.n.e., ja nämä kaikki olivat aatteita, jotka olivat silloisen kansallisen itsenäisyytensä ja kapitalistisen talouselämän ja riistovapauden puolesta taistelevan suomalaisen porvariston aatelipuun kirjoitettuna. Ja siitä huolimatta joutui Kivi ylläkuvatun kohtalon alaiseksi, siitä huolimatta jäi Kivi aikalaistensa kannatusta vaille. Suomalainen porvaristo, joka on keinotellut Kiven ylläesitettyillä katsomuksilla ja tehnyt hänestä kansallissankarin, selvittää kysymyksen persoonakysymyksenä — Suomen yliopiston professori Ahlqvist oli mukamas kaikkeen syynä. Tällaista selvitystä ei tietenkään voida ottaa vakavasti, vaan on kysymykselle löydettävä vakuuttavammat perusteet. Mielestämme on asia selvitettävä sillä, että huolimatta siitä, että Kiven maailmankatsomus yhtyi yllämainituissa suhteissa silloisen porvariston katsomuksiin, ei hän edustanut tuota n.s.

virallista, ohjelma-suomalaisuutta, vaan oli talonpoikais-demokratian edustajana kirjallisuudessa. Se merkitsee sitä, että Kiven katsomuksiin liittyi piirteitä, jotka erottivat ne silloisen porvariston ohjelmapyrkimyksistä ja katsomuksista, muodostuivatpa eräiltä osiltaan porvariston katsojien vastakohtiksikin. Ja tätä, johon juuri perustuvat Kiven erikois-asiat, kuten tulemme osoittamaan, ei suomalainen porvarillinen kirjallisuustutkimus halua selvittää eikä ihmekään, sillä silloinhan Kiven tuotanto saisi toisen valaistuksen ja hänen natsionalisminsa jäisi takalalle. Tätä väitettämme hyvin valaisee ja todistaa edellä esittämämme sitaatti Kiven kirjeestä, jossa hän esittää katsomuksensa noihin n.s. ohjelma-suomalaisiin.

Vallitsevana suuntana Suomen kirjallisuudessa tuona ja sitä edeltäneenä aikana oli romantismi, sitä edustivat ja olivat edustaneet ruotsinkielisinä Runeberg ja Topelius, suomenkielisinä Oksanen, Koskinen, Suonjo y.m. Romantikkojen ohjelmaksi oli viljellä silloisen nousevan suomalaisen porvariston pyrkimyksille välttämätöntä kansallista henkeä kuvaamalla Suomi luontoineen, ihmisineen ja yhteiskunnallisine suhteineen mahdollisimman kauniiksi, ristiriidattomaksi. Tehtävänä oli lakeerata, kiilloittaa todellisuus, hämätä "kansan" sisäiset ristiriidat ja osoittaa ristiriidat kansallisella pohjalla, s.o. suomalaisten, ruotsalaisten, ja venäläisten kesken. Tämän kaiken tarkoituksena oli kohottaa koko "kansassa" kansallinen henki, saada joukoilta hämättyksi sisäiset luokkavastakohdat, ja osoitetuksi niille, että vihollinen on ruotsalaisina esiintyvissä feodalismin jätteissä ja byrokratismissa ja toisaalta on vihollinen Venäjällä. Tämä oli kirjallisuutta, josta pulppusi kirkkaana porvariston ohjelma. — Kiven tie oli toinen. Kiven tie oli yleisesti sanottuna, totuuteen pyrkivän kirjailijan tie. Ja tästä johtuu Kiven erilainen suhde olevaisuuteen. Hänen talonpoikainen demokratiansa esiintyy siinä, että hän tuo tuotteissaan tuon Runebergin kirkastaman talonpoikaiselämän kaunistelemattomana, ristiriitaisena kirjallisuuteen ja pyrkii näkemään ja esittämään elämän realisena. Hänen talonpoikainen demokratiansa esiintyy myöskin siinä, että hänen myötätuntonsa on talonpojan puolella. Ja juuri nämä: maaseuturahvaan realistinen kuvaaminen, rahvaan kielen, tapojen, ristiriitojen, tappelujenkin paljastaminen kauhistuttivat silloisia romanttisen kirjallisuuden kannalla olevia professoreja ja aiheuttivat voimakkaan hyökkäyksen Kiven tuotteita vastaan. Niinpä tämä hyökkäys pukeutuukin Ahlqvistin esittämänä mm. seuraavaan lausuntoon "Seitsemän veljeksien" johdosta: "Se ei ole totta. Suomen kansa ei voi olla noin raakaa ja sivistymätöntä. Ja sen kirjailijan kuvausasti, joka sitä rohkenee väittää, on joutunut harhateille" Huomaamme, että Kiveä syytettiin elämän realisen kuvaamisen vuoksi.

Puhuessamme siitä, miksi aikalaisensa hylkivät Kiveä, on lisäksi huomautettava, että tämä oli mahdollista ainoastaan noissa yksityisomistukseen, karrerismiin ja kilpailuun perustuvissa yhteiskunnallisissa

oloissa. Kivi oli talonpoikais-, käsityöläisoloista noussut kirjailija, joka ei ollut saanut edes korkeita yliopistollisia oppiarvoja, eli ja oli pakoitettu elämään syrjässä yhteiskunnan korkeimmista piireistä. Erilaisen maailmankäsityksen ja kirjalliset katsomukset omaavat auktoriteettiset intelligentti-piirit, joiden suhteeseen yhtyi vielä suuri annos kateellisuutta, saattoivat noissa oloissa hukuttaa helposti huomaamattomuuden usvaan kirjailijan, joka kirjoitteli jossakin syrjäisellä maaseudulla, kirjoitti vastoin vallitsevia kirjallisia tapoja, eikä ollut noihin piireihin lukeutuva. Tätä tietenkä edisti kaiken lisäksi se, että kirjojen levikki ja teatteriolot olivat sellaiset, etteivät tuotteet voineet joutua laajojen joukkojen ja sellaisen yhteiskuntakerrosten luettavaksi, jotka olisivat ottaneet ne ominaan vastaan. Kuvaavaa tässä suhteessa on seuraava kohta Kiven kirjeestä Bergbomille v. 1870: "Miksi ette ole jollain tavalla toimittaneet jotakin puolustuskirjoitusta Finl. alm tidningariin Ahlqvistin hävyttömälle haukkumiselle. Minä olen tänä kesänä kuullut niin paljon loukkaavia soitauksia 7 veljestä. Merkillistä kuinka mielukkaasti he iskevät kiinni! Ja kukaan heistä ei ole lukenut itseä kirjaa, mutta ainoastaan Ahlqvistin tarkastuksen, joko lukenut tai kuullut siitä puhuttavan. Nämä ovat olleet kovin kiusallisia minun kuullakseni tässä kivuloisessa, ärsytetyssä tilassani ja ovat olleet suurena haittana terveyteni edistymisessä. Mutta minä tiedän, että moni minun nk. ystävänikin katselee ilolla, että Ahlqvistin urostyö saa seisoa rauhassa ja tehdä työnsä. Se ei vaikuta mitään, että Gygnaeuksen kirjoitus seuraa kirjaa painettuna, sen lukevat ainoastaan ne harvat fennomaanit, jotka tämän kirjan vielä itsellensä ostavat; sama on vaikutus Kuukauslehdenkin kautta, jos löytyisikin sen palstoissa suosivampi tarkastelo. Mutta tämä on kuitenkin pahin paikka: ei yhdelläkään kustantajalla ole luottamusta minun kirjoituksiini ja sentähden kirjoitan minä niin kylmällä ja toivottomalla mielellä, koska toivo paikinnosta on niin perin huono "

Aleksis Kiven suurimman ja pääteoksen, "Seitsemän veljestä", perusajatus on siinä, että hän näkee elämässä nurinkuruisuutta, panee veljekset kapinoimaan tätä vastaan ja pakoilemaan sitä, mutta osoittaa, ettei yhteiskunnasta voida paeta ja jos sen kanssa sopeutuu, raivaa itselleen uutismaan, perustaa kodin, kohottaa kulttuuria, niin kaikki on hyvin; siis ajatus, jonka johtopäätös liittyy A. Kiven aikansa porvariston ideologiaan. Mutta jos "Seitsemän veljestä" ei muuta sisältäisi kuin tämän perusajatuksen, olisi sen merkitys kovin vähäinen. Ei, "Seitsemän veljeksen" ansio ja erikoisuus ei ole tuon ajatuksen korostamisessa. Sen merkitys ei ole alastomana "tendenssiromaania", joka peittelemättä saarnaa tekijänsä poliittisia katsomuksia, vaan tässä on tuote, joka esittää elämää syvällisesti ja josta pitää paikkansa Engelsin lause: "Mitä enemmän tekijän katsomukset ovat peitetyt, sitä parempi se on taide-

Ei ihan tavallinen *Seitsemän veljestä*: tämän Petroskoissa 1934 julkaistun edition esipuheen kirjoittaja päätyi työleirille ja Jatkosodan aikana Suomen Armeijalla oli määräys polttaa koko painos.

Tämä näköispainos julkaistaan Helsingin juhlaviikoilla 2013 toteutetun Ahmet Ögütün teoksen *Fahrenheit 451: Uusintapainos* rinnalla. Teos nosti esiin eri aikoina absurdeista ja yllättävistä syistä sensuroituiksi tai vainotuiksi joutuneita kirjoja.

Yhteistyössä Checkpoint Helsinki
www.checkpointhelsinki.fi

näköispainos ntamo 2013

9 789522 154446 >

www.ntamo.net